

EL DECÀLEG D'ALCOI: UNA CONTRIBUCIÓ EN L'ESTRATÈGIA DINAMITZADORA DEL PATRIMONI DOCUMENTAL

El novembre de 1999 qui subscriu va tenir la fortuna de ser convidat a les jornades de debat que sota el nom genèric *Alcoi, ciutat i patrimoni* se celebraren en aquesta ciutat. Els organitzadors m'encarregaren una ponència que en línies generals havia de fer una reflexió sobre les possibilitats de dinamitzar el patrimoni documental d'una col·lectivitat.

M'agradaria creure que en l'exposició pública realitzada vaig ser capaç de contextualitzar l'arxiu en l'àmbit dels equipaments gestors del patrimoni; de marcar les possibilitats i els límits de les actuacions de dinamització realitzades per i des dels arxius; d'evidenciar l'encara excessiva tendència a no planificar rigorosament les accions desenvolupades i, finalment, d'indicar presents i futures estratègies que contribueixin a una gestió més dinàmica i més rendible (socialment i culturalment) del patrimoni documental.

És en la línia d'aquest darrer aspecte que acabo d'indicar que vaig presentar a Alcoi¹ un decàleg d'accions i actituds a considerar si hom pretén convertir l'arxiu en un equipament dinàmic i un agent cultural actiu.

El decàleg d'Alcoi

- 1.- Coneixement exhaustiu dels centres i equipaments de la zona i de la seva oferta.
- 2.- Augment de col·laboració d'institucions, centres i equipaments, que fomenti el treball interdisciplinari i eviti l'aïllament.
- 3.- Disseny comú i participat d'activitats i projectes amb objectius concurrents i coincidents.
- 4.- Integració d'agents d'altres sectors (educatiu, associatiu), també privats.
- 5.- Delimitació clara de responsabilitats i compartició de protagonisme.
- 6.- Reivindicació de mitjans econòmics, tècnics i de personal, que permetin desenvolupar amb dignitat les propostes.
- 7.- Potenciació d'estudis de públic que ens permetin conèixer els interessos de la ciutadania.

¹ Amb posterioritat a la seva presentació a Alcoi, aquest decàleg, sense els comentaris que ací s'inclouen, fou publicat a Albà, Marta; Boadas, Joan: *Arxius i acció cultural: molt de camí per recórrer*. **Revista de Girona**, 197.p 73-75.

8.- Elaboració de propostes i projectes rigorosos, però sense opacitats ni elitismes.

9.- Exigència constant d'una major formació per tal de fer front a les dificultats inherents en l'elaboració i presentació d'aquestes propostes.

10.- Avaluació de les actuacions desenvolupades per tal de conèixer-ne els resultats i el grau d'impacte i acceptació.

Establerts els punts del decàleg, s'imposa un breu comentari explicatiu de cadascun d'ells.

1.- Coneixement exhaustiu dels centres i equipaments de la zona i de la seva oferta.

No existeixen receptes generals per a tots els arxius. Cada territori, cada zona, té unes especificitats que la singularitzen i uns equipaments que generen i produeixen una determinada oferta.

La persona responsable de l'arxiu ha de ser un ampli coneixedor d'aquesta realitat per tal de saber situar l'equipament que dirigeix en el marc general que determinen els serveis i l'oferta existent. Només un coneixement exhaustiu d'aquesta realitat evitarà la duplicitat de serveis i d'accions i contribuirà que l'arxiu adquireixi la personalitat i la particularitat que li han de ser pròpies.

2.- Augment de col·laboració d'institucions, centres i equipaments, que fomenti el treball interdisciplinari i eviti l'aïllament.

Una de les realitats més palpables quan hom observa les actuacions plantejades des dels arxius, és el caràcter individual d'aquestes iniciatives. Indicar que aquesta situació facilita l'aïllament dels professionals i dels serveis que d'ells en depenen, sembla una obvietat. Com també ho és que la superació d'aquesta realitat s'ha de fer a partir d'accions que integrin transversalment diferents administracions i serveis, cosa que inevitablement facilita la interdisciplinarietat dels projectes elaborats i, en conseqüència cal pensar que el seu resultat final augmenta en coherència i diversitat.

3.- Disseny comú i participat d'activitats i projectes amb objectius concurrents i coincidents

El projecte a executar ha d'haver estat dissenyat conjuntament per tots els agents (*partenaires*) que hi intervenen o, si més no, el projecte i els objectius perseguits han d'haver estat assumits per tothom, tot explicitant quina és l'aportació que cadascú hi pot fer en un intent de generar el màxim de sinergies possibles.

Aquesta forma d'actuació permetrà aconseguir compartir la lectura de problemes i necessitats i conèixer les lògiques i espais dels diferents interlocutors del territori. Ha de permetre també que la competència se substitueixi per la cooperació, en benefici dels interessats i dels mateixos serveis, i que les especificitats de cadascú s'apliquin d'una manera més adequada (no cal que tots facin de tot).

4.- Integració d'agents d'altres sectors (educatiu, associatiu), també privats.

L'objectiu d'aquesta lògica és ben evident: aconseguir que les accions i actuacions que es duen a terme i s'ofereixen als ciutadans siguin més integrals i, inevitablement, més integradores.

Una participació activa de diferents disciplines, metodologies i lògiques de treball provinents d'agents de diversos sectors, eixamplaria el caràcter i la naturalesa dels projectes i n'accentuaria les dimensions que poden tenir.

5.- Delimitació clara de responsabilitats i compartició de protagonisme.

El fet de treballar conjuntament i compartir les mateixes estratègies i metodologies no ha d'impedir deixar molt clar des del principi qui es responsable de què. Obviar aquesta qüestió pot facilitar que les responsabilitats es dilueixin i que l'existència de diferents agents treballant conjuntament generi un grau de indefinició que pot fer perillar la viabilitat de qualsevol projecte.

Compartir el protagonisme no és sinònim de renunciar al protagonisme. Sovint aquesta confusió s'ha convertit en un obstacle que dificulta establir lògiques de treball com les que estem definint. Tothom (administracions, serveis i persones) en la mesura que es treballa en un projecte comú, ha de sentir-se protagonista tant a l'interior com de cares a la seva difusió exterior.

6.- Reivindicació de mitjans econòmics, tècnics i de personal, que permetin desenvolupar amb dignitat les propostes.

Tot i que aquesta, a força de recurrent, ja s'ha convertit en una reivindicació clàssica, no podem deixar de referir-nos-hi. Indicar que els serveis gestors del patrimoni cultural, i especialment els responsables del patrimoni documental, tenen en general una endèmica falta de recursos econòmics és una obligació de la qual com a tècnics no ens en podem substreure.

És encara en massa ocasions vergonyós constatar com algunes administracions no tenen cap respecte ni pel patrimoni documental que han heretat ni pel que elles mateixes estan produint. No insistirem, per massa evident, en aquesta qüestió, però penso que els responsables polítics haurien

de convenir que el grau de civilitat i cultura d'una col·lectivitat s'evidencia, també, per la manera com aquesta té organitzat el seu patrimoni documental.

7.- Potenciació d'estudis de públic que ens permetin conèixer els interessos de la ciutadania.

Confiar en la intuïció per tal de poder decidir aquelles actuacions adreçades als ciutadans, hauria de ser una pràctica amb tendència a desaparèixer. Si pretenem dinamitzar el patrimoni documental i, en conseqüència, els serveis que el gestionen, ens cal aproximar-nos el màxim possible a les demandes que ens planteja la societat de la qual formem part. Hi ho hauríem de fer amb l'objectivitat que ens donarien estudis adreçats a conèixer quines són les peticions dels receptors de les nostres iniciatives.

En massa ocasions les propostes que s'han presentat de manera intuïtiva des dels serveis d'arxiu han tingut un resultat força estèril, atès que no coincidien amb allò que interessava als hipotètics receptors.

8.- Elaboració de propostes i projectes rigorosos, però sense opacitats ni elitismes.

Aquest punt complementa, en certa manera, el que acabem de comentar. Si hom considera que les accions platejades han d'arribar al gran públic, cal elaborar estratègies que sense deixar de banda el rigor permetin l'accés al missatge de la major part possible de persones.

L'exposició pública del treball realitzat des dels i pels arxius, s'ha de marcar com a objectiu ser assequible al major nombre de ciutadans. Altrament el que estem fent és generar un lamentable estat d'incomprensió i augmentar el caràcter críptic, tancat i elitista dels arxius.

9.- Exigència constant d'una major formació per tal de fer front a les dificultats inherents en l'elaboració i presentació d'aquestes propostes.

La nostra és una professió sense una titulació universitària específica: no es pot estudiar a les universitats espanyoles la carrera d'arxiver/a. I això es nota a molts nivells, tot i que ara només ens referirem a dos d'ells: falta de reconeixement de la nostra professió per part de les administracions i falta d'una suficient preparació teòricopràctica per fer front a la diversitat de situacions que es deriven de l'exercici de la nostra professió.

Centrat en aquest darrer aspecte i en el tema que estem tractant, el disseny i execució pràctica de les activitats de difusió i dinamització no és gens senzill, i en el nostre cas es complica perquè en la majoria d'ocasions no hem rebut la formació per fer-ho possible. Reclamar aquesta formació per tal de fer front a aquesta mancança, ha de formar part de la nostra exigència laboral quotidiana.

10.- Avaluació de les actuacions desenvolupades per tal de conèixer-ne els resultats i el grau d'impacte i acceptació.

Una de les mancances més importants en l'àmbit de l'actuació cultural ha estat l'establiment de les bases i l'elaboració dels mecanismes que haurien de permetre avaluar, objectivament i rigorosa, les intervencions que es duen a terme. El resultat més evident d'aquesta situació de no avaluació sistemàtica de les accions realitzades, fa que no disposem de la informació suficient per tal de valorar el seu impacte, el seu grau d'interès, l'assoliment dels objectius prefixats o el seu nivell d'acceptació entre la ciutadania.

Aquest és un aspecte clau que hauríem d'incorporar en el disseny de les nostres actuacions de dinamització: avaluació de les actuacions i autoavaluació dels subjectes que les impulsen, amb la finalitat de poder transferir les experiències a tercers, és a dir, de poder traslladar-los les idees i les experiències, els avenços i els retrocessos.

Com tots els decàlegs, el d'Alcoi també es pot resumir en dos punts:

1.- Major assumpció de les seves responsabilitats per part de les administracions responsables del patrimoni documental, amb l'objectiu de preservar i dinamitzar tant allò que han rebut com a llegat com allò que avui es genera i que ha d'esdevenir llegat de les generacions futures.

2.- Incorporació, per part dels responsables tècnics dels serveis d'arxius, d'estratègies de partenariat que permetin l'elaboració de projectes participats i transversals, amb l'objectiu que les propostes que arribin a la ciutadania tinguin un elevat grau d'acceptació i contribueixin al seu enriquiment cultural.

Joan Boadas i Raset
Arxiver Municipal de Girona